

Beslutsprotokoll Ålands Skärgårdsnämnds möte 1/2018

Tidpunkt Måndagen den 12.02.2018, kl. 13:00 – 16:00
Plats Självstyrelsegården, konferensrum Utbådan
Närvarande Vicelantråd Camilla Gunell, ordförande
Finansminister Mats Perämaa (§1-§3)
Infrastrukturminister Mika Nordberg (§1-§3)
Kansliminister Nina Fellman (§1-§3)
Margaret Lundberg, Brändö
Conny Jansson, Föglö (Skype)
Maria Svedmark, Föglö (Skype)
Satu Numminen, Kumlinge (§1-6)
Johannes Jansson, Kökar (Skype)
Madelene Ahlgren-Fagerström, Kökar
Björn Rönnlöf, Sottunga
Rosita Stenros, Sottunga
Anders Englund, Vårdö
Susanne Nordberg, Vårdö
Dan Backman, Näringslivsutvecklare
Christian Dreyer, KD, Kumlinge
Kenneth Lundström, Kommunsekreterare, Sottunga
Andreas Johansson, KD, Vårdö (Skype)
Henrik Lundberg, VD Åland Post (§3)
Eivor Granberg, Affärsområdeschef Posttjänster, Åland Post (§3)
Annastina Sarlin, Nordiska Skärgårdssamarbetet
Simon Holmström, Företagsam Skärgård
Kristian Packalén, Skärgårdsutvecklare, Företagsam Skärgård

Agenda

1. Mötets öppnande

Ordförande öppnar mötet kl 13.03

2. Föregående protokoll 4/2018

Föregående protokoll godkänns

§3 behandlas före §2 med tanke på inbjudna representanter från Åland Post Ab.

Uppföljning ärenden från 30.11.2017

2.1 Skärgårdstandvården

Status för ÅHS ambulering tandvård i skärgården 2018. Föregående skärgårdsnämndsmöte poängterade att tandvården ej besökt skärgårdskommunerna år 2017.

Socialminister Wille Valve kan inte närvara p.g.a. sjukdom men har meddelat följande före mötet per e-post:

”ÅHS har som målsättning att diskutera bastandvården med alla skärgårdskommuner. Med Kökar och Brändö har man redan fört diskussioner. Föglö och Kumlinge står på tur men tidtabellen har förskjutits på grund av sjukdom och kända personbyten i ledningen för ÅHS. Intentionen är att erbjuda bastandvård enligt kraven i LL om hälso- och sjukvård men upplägget och samarbetet med kommunerna ska diskuteras enskilt med varje berörd kommun.”

Beslut: Skärgårdsnämnden tar socialminister Valves mail till kännedom men påpekar att Sottunga inte nämnts och att även Sottungas medborgares möjligheter till tandvård bör beaktas.

2.2 Bidrag, garantier för bostadsbyggande i Skärgården

Ärendet tas upp efter §2.3 och §2.4

LR informerar om befintliga stöd samt om möjligheter finns att införa ett särskilt skärgårdsstöd för byggande av hyresbostäder

Andreas Nyberg, Inspektör för bostads-, plan- och byggfrågor vid LR medverkar för att presentera befintliga stödmöjligheter för hyresbostadsbyggande.

De stöd som LR tillhandahåller byggande av hyresbostäder begränsar sig för närvarande till landskapsborgen och räntestöd. Dessa har givits till två projekt i skärgården, ett på Kökar och ett på Brändö. Sammanlagt inkommer ca 2-3 dylika ansökningar på hela Åland per år vilket är under LR:s målsättningar. Direkt stöd finns endast för energieffektivisering och tillgänglighetsanpassning.

Ledamot Numminen frågar ifall det finns stöd även för renovering av hyresbostäder. Detta finns det också i form av räntestödssystemet.

KD Dreyer samt ledamot Numminen framför att det är ett stort problem i skärgården med hus som står tomma. De stöd som finns för närvarande för att hjälpa detta är konvertering av energisystem.

Ledamot Lundberg nämner att det är bostadsbrist på Brändö och att hus som blir till salu ofta säljs snabbt.

KD Dreyer menar att det vore bättre att gamla hus rustas upp och att det för detta ändamål borde finnas stöd.

Nyberg svarar att alla hyresbostäder kan få stöd och att det enligt bostadsproduktionslagen måste vara skäligen hyror samt att hyrorna inte får justeras uppåt mycket per år.

Ledamot Lundberg menar att rena stöd skulle behövas för att uppmuntra bygg och renovering av hyresbostäder samt för att det skall bära sig för entreprenörer.

2.3 Framtidens skärgårdstrafik

Medlemmar i skärgårdsnämnden har efterfrågat att LR skall redogöra för läget gällande planering av kortrutten med tanke på att LR har besökt Kökar för att diskutera detaljer och turlistor samt att det antyds att planering påbörjats gällande den färja som skall sköta trafiken till Sottunga, vilket Sottunga i så fall vill vara delaktiga i.

Infrastrukturminister Nordberg berättar att han och övriga representanter från infrastrukturavdelningen besökt Kökar där den planerade kortrutten diskuterats. Nästa kommun på tur för liknande diskussioner är Föglö därefter följer Sottunga. År 2021 skall kortrutten vara klart utbyggd. Infrastrukturministern meddelar att det inte är fastställt vart olika färjor skall gå eller storleken på de tilltänkta nya färjorna.

Ledamot Ahlgren-Fagerström säger att förslag på turlistor presenterats av LR, förslag som Kökar kommun förväntas svara på inom april 2018.

Infrastrukturministern säger att planerna är i ett tidigt skede och att exempel har presenterats, inte färdiga förslag. Kommunerna har nu getts möjlighet att föreslå egna förslag vilka skall agera som diskussionsunderlag för infrastrukturavdelningen.

KD Dreyer frågar den interna trafiken inom skärgården får prioritet, speciellt med tanke på planerna på kommunsammanslagningar i skärgården. Även ledamot Numminen menar att trafiken behöver synkroniseras med kommunstrukturen.

Infrastrukturministern säger att det är en av de viktigaste frågorna i den kommunutredning som skall göras som skall svara på vilka behov som behöver fyllas vilket det inte finns svar på i dagsläget. Vice lantråd Gunell svarar också att LR har samma ambition gällande trafiken i den tilltänka skärgårdskommunen.

Ledamot Rönnlöf poängterar än en gång att Sottunga måste vara med på en rutt. Detta skall tas till dialog enligt infrastrukturministern och är inte fastslaget än.

Ledamot Ahlgren-Fagerström menar att västra Föglö borde byggas före östra

Infrastrukturminister Nordberg avslutar med att meddela att alla partier har givit understöd till att östra Föglö skall byggas ut för skärgårdstrafik.

2.4 Övriga ärenden från LR som berör skärgården

Kansliminister Fellman meddelar att utkast till ny kommunstruktur skall ut på remiss till kommunerna vecka 9 2018. Landskapsregeringen är inte part i planeringen av kommunstrukturen utan det är endast kommunerna som skall gå samman och de företag som skall göra utredningen. Landskapsregeringen är inte med och påverkar denna utredning. Utredningen skall vara klar till årsskiftet 2018-2019.

KD Dreyer frågar ifall kommunstrukturlagen skall fastställas före kommunutredningen är klar samt att det behöver finnas säkerhet att trafiken fungerar för kommunerna och även internt om det blir kommunsammanslagningar i skärgården.

Kansliministern säger att en skärgårdskommun vore bäst men att PWC utgick från dagens trafiksituation och därmed kunde konstatera att den interna trafiken om hela skärgården skulle bilda en kommun inte skulle fungera. Kansliministern säger att LR vill skapa dessa förutsättningar med trafiken. Kansliministern menar också att mycket är upp till kommunerna att få framtidens kommunkonstellationer att fungera och att skärgårdskommunerna bör föra ingående diskussioner med utredarna.

3. Posten Ålands service i ytterskärgården

Företrädare för Åland post Ab samt för LRs ägarstyrning är inbjudna att svara på skärgårdsnämndens frågor från föregående skärgårdsnämndsmöte gällande t.ex. indragningen av postombud på fasta Brändö samt framtida service i skärgårdskommunerna.

Eivor Granberg, Affärsområdeschef vid Åland Post Ab presenterar hur situationen ser ut för postserviceföretag i övriga Norden. Generellt minskar den traditionella utdelningen samt försändelser av brev, medan paketförsändelser ökar mycket tack vare e-handel. Det som postas av kunder är t.ex. returer. Åland Post för statistik på allt som postas. De flesta övriga länder har minskat på antalet utdelningsdagar för så kallade "samhällstjänstbrev". På Åland stipulerar dock postlagen fortsättningsvis 5 dagars utdelning, dock så att detta kan frångås vid svårtillgängliga områden i och med en lagändring som genomfördes den 1.6.2017. Insatsen som görs av postkontoren har generellt minskat. Kontakten till lantbrevbäraren sker via telefon. Enklinge har haft detta system redan i flera år. Fasta Brändö har haft lantbrevbärare sedan oktober 2017. Fasta Brändö är helt utan postombud. Postombud finns dock på Lappo. Åland Post upplever det som bra med brevbarare som utgår från Mariehamn och att kundfeedbacken på lantbrevbäraren varit bra förutom från Brändö kommun. Den nya postlagen möjliggör denna typ av mobila postkontor. Lantbrevbäraren är inte bunden till att besöka kunders hemadress utan kan även komma till t.ex. arbetsplatser. Det finns fortfarande ett postkontor på Brändö som är öppet 15-17 varje vardag. Man kan också posta och köpa frimärken på butiken. Lantbrevbärartjänsten måste dock anpassa sig efter färjornas tidtabeller. Enligt Åland Post har systemet med lantbrevbärare fungerat bra vilket visas av den feedback som de fått. Även småföretagare är nöjda enligt Granberg. På Kumlinge och Kökar finns det fortsättningsvis postkontor.

Enligt ledamöter i nämnden fungerar det dock inte så bra med lantbrevbärare jämfört med postombud eftersom befolkningen måste passa de tider som lantbrevbäraren är på ön. T.ex. offentliga brev hinner inte komma fram i tid enligt det som lagen säger.

Kansliminister Fellman nämner att det ej endast är skärgården som drabbats av nedskärningar av posttjänster utan även övriga kommuner.

Ledamot Englund menar att landskapsregeringen haft som målsättning när postverksamheten togs över av landskapsregeringen från finska staten att hela Åland skulle få likvärdig service. Englund frågar ifall Åland Post verkligen sparar pengar på att införa lantbrevbärare jämfört med att ha postombud.

Flera ledamöter frågar ifall posten faktiskt sparar pengar på att avskaffa postombud till förmån för lantbrevbärare. Mötet anser också att Åland Post så som samhällsägt bolag bör tänka mer långsiktigt och värna arbetsplatser i skärgården samt tänka på att postombudsverksamhet kan vara ett bra komplement till skärgårdsbutikerna. Skärgårdsnämnden anser att postens beslut om förändringar gällande Brändö kom hastigt och undrar ifall kommunikationen borde förbättras. Det kunde även vara en god idé att göra en enkätundersökning på Brändö för att utvärdera de förändringar som införts.

Åland Posts VD Henrik Lundberg svarar att Åland Post skall tillhandahålla fullgod postservice, men att tiderna förändras varvid posten inte är den normala metoden att förmedla snabba meddelanden utan snarare har hand om mer skrymmande försändelser. Postutdelaren är tillgänglig utan att ha en fast servicepunkt. Ett fast serviceställe har visat sig vara meningslöst i flera fall. Uppdraget som Åland Post har från ägaren ÅLR är att posttjänsterna skall fungera. Lundberg säger även att Åland Post sparar pengar på lantbrevbärare jämfört med postombud.

Enligt Granberg beror Åland Posts snabba beslut på att postombudets (Ålandsbankens) plötsliga beslut att lägga ner kontoret på Brändö. Granberg menar också att det är svårt att få tag i arbetskraft i skärgården samt att det tidigare behövdes skild transport av posten till färjorna i Hummelvik, nu tar postutdelaren allt med sig.

Finansminister Perämaa meddelar att det inte finns beslut från ägaren LR att servicen skall dras in utan tvärtom. Det är även väldigt viktigt med arbetsplatser i skärgården enligt finansministern. Åland Post går bra jämfört med postföretag i övriga Norden. Tiderna förändras dock och det går inte på lång sikt att bibehålla verksamheter som går på minus och att man måste se på framtiden och att det inte är hållbart med arbetstagarer som inte har så mycket arbetsuppgifter.

Strödda noteringar:

Ledamot Lundberg hävdar att Brändöbutiken var intresserad av att bli postombud.

Sommarboende på Asterholma kommer att ha brevlådor på Lappo

Posten utgår inte från var folk är mantalsskrivna utan vart man vill ha sin post.

Numminen frågar ifall det vore möjligt att ha brevlådor ombord på skärgårdsfärjorna. Detta är enligt Granberg upp till driftsentreprenören för färjan i så fall.

Postombudet är väldigt kort tid på Brändö enligt Lundberg

Rönnlöf: Varför går man in för lantbrevbärare istället för postombud.

Granberg: Måste finnas underlag. Det behöver finnas ett fungerande samarbete t.ex. med en bank

KD Dreyer undrar om det är stöldbegärligt på sommaren med sommarbrevlådor samt när kan man få besök av brevbäraren?

KD Dreyer undrar om Åland Post bara behöver tänka helt affärsmässigt och ha maximerade kortsiktiga vinster som främsta mål och om man inte borde tänka mer långsiktigt och på hela Åland.

Rönnlöf säger att det torde vara en stor fördel för en butik att även agera postombud.

4. **Ö för ö workshops i den åländska skärgården** (Simon Holmström)

Företagsam skärgård skall genomföra Ö för Ö konceptet i alla skärgårdskommuner under 2018 i samarbete med Ålands näringsliv, Landsbygdsutvecklaren, Central Baltic kontaktperson Ester Miros-Hollsten, Visit Åland, Leader Åland samt Landskapsregeringen / Näringslivsutvecklaren samt Kommunförbundet. Ö för ö är öppna workshops dit alla är inbjudna och allas röst är lika mycket värd. Under workshoparna tas utvecklingsidéer fram. Skillnaden mot mer traditionella workshops är att Ö för Ö skall ta fram mer konkreta idéer vilka sedan med hjälp av alla inblandade skall realiseras. Företagsam Skärgårds nya resurs Simon Holmström presenterar upplägget och tidsplanen under mötet.

Holmström berättar om bakgrunden till ö för Ö som är ett koncept utvecklat för Stockholms skärgårdsområde. Tanken är att lokalbefolkningen skall få komma till tals och att hjälpa till med lokal utveckling på konkret nivå. Medaktörer har inbjudits att medverka men gräsrotsperspektivet är viktigast. Resultatet skall vara konkreta projekt att satsa på och att lokalbefolkningen skall ta ägarskap för de utvecklingsidéer som kommer fram under workshoparna. Holmström presenterar ett utkast till program samt budget för träffarna men framhåller att det inte finns medel för detta inom Företagsam Skärgårds ordinarie verksamhet.

Beslut: Mötet understöder att Ö för Ö skall genomföras och att uppföljningen är viktig. LR skall se över om de kan medfinansiera projektet. Kommunerna skall även få som alternativ att Ö för Ö workshoparna genomförs under 2 halvdagar per kommun.

5. **På gång inom Nordiska Skärgårdssamarbetet** (Annastina Sarlin via Skype)

Ärendet tas upp efter §6

NSS verksamhetschef Sarlin presenterar aktuellt inom NSS verksamhet, bland annat utredningar gällande bostadssituationen i skärgårdsregioner samt enkät till skärgårdsbor gällande orsaker till in/utflyttning.

Utredning gällande bristen på hyresbostäder i skärgården

Nordiska skärgårdssamarbetet ser bristen av hyresbostäder i skärgården som en begränsande faktor för inflyttning och som ett hinder för framförallt unga personer att hitta ett boende och därmed som ett hot för fortsatt levande skärgårdar. Genom ett samarbete med Aalto-universitetet skall man söka lösningar för bostäder anpassade för skärgårdsförhållanden och som representerar ekologiska och ekonomiska alternativ. Önskvärt är även att nyttja innovativa lösningar inom energi, uppvärmning och annan teknik. Bra, hållbara sätt att nyttja fastigheter för åretruntbruk, en högre användningsgrad av fastigheter och stimulans av nybyggen är en ödesfråga för skärgårdsbosättningen.

Resultaten som sammanställs av studeranden tillsammans med en professor skall vara klara till sommaren 2018 och inkludera t.ex. alternativa bostadslösningar. Underlag i form av ritningar tas även fram av arkitekter.

Utredning av orsaker till varför man flyttar till skärgården och vad som inverkar på utflyttning

Skärgårdarna i Sverige, Åland och Finland har utmaningar med den allt åldrande befolkningen och ett minskat antal kvinnor. Nordiska skärgårdssamarbetet har initierat en undersökning för att ta reda på migrationsrörelser i Stockholms, Ålands och Åbolands skärgårdskommuner.

Enkäter har skickats ut till invånare i skärgårdsområdena och skall vara inne senast 1 mars varefter resultaten sammanställs. Resultaten skall sedan presenteras på ett seminarium.

6. Rapport från emigrantmässan 2018

Christian Dreyer och Dan Backman rapporterar från emigrantmässan i Utrecht, Nederländerna där möjligheterna att flytta till Åland marknadsfördes 10-11 februari.

Från Åland deltog detta år på Emigrantmässan En från LR, 2 från Arbeta och Bo / AMS, en från Stalldalen och en från ÅHS samt en för Företagsam Skärgård. Backman berättar att emigrantmässan detta år hade ca 11.000 besökare. Åland hade en ca 12x3 meter stor monter samt höll två presentationer om Åland i en föreläsningssal som totalt lockade ca. 100 intresserade åhörare. Hesther Bakker som provjobbat/praktiserat på Åland höll i presentationerna vilket var väldigt lyckat eftersom hon har äkta erfarenhet av hur det är att som holländare flytta till Åland och jobba här. Kännetecknande är att en del besökare känns igen från tidigare år vilka fortsättningsvis funderar på att flytta eventuellt till Åland vilket visar på att det är en lång process. Christian Ekström på Pensionat Stalldalen uppskattar att det kommer att komma 4-5 provboenden tack vare mässan och turister från Nederländerna har också kommit tack vare Ålands synlighet på mässan. Skärgården hade ett eget erbjudande med sig om besök till norra skärgården. Mötet diskuterar att det skulle vara värt att delta på emigrantmässan åtminstone ett par år till. En större uppföljning skall nu göras efter att Åland besökt mässan tre år i rad vilket till största delen finansierats av Team Åland projektpengar från LR.

Samtidigt passar Satu Numminen på att berätta om Bygga & Bomässan som arrangerades i Åbo 10-12 februari. Numminen ansvarade för Ålands skärgårds synlighet vilket bekostades av Brändö och Kumlinge kommuner med tillskott av Företagsam Skärgård. Mässan lockade ca 14.000 besökare varav ca 10% av dessa stannade till i Ålands monter. Det som tydligt framgår är dock att många inte vet om att man som nyinflyttad till Åland har rätt att köpa tomt. Detta borde det satsas resurser på att marknadsföra. Sammantaget med tanke på att åstadkomma inflyttning är att det är viktigt med personliga äkta berättelser om hur livet i skärgården är.

Numminen lämnar mötet efter denna punkt.

7. Övriga ärenden

7.1 Arvoden och ersättningar för Skärgårdsnämndens ledamöter

Företagsam Skärgårds ordförande Andreas Johansson lyfter frågan om vem som skall stå för ersättningarna för skärgårdsnämndens ledamöters arvoden och reseersättningar. Enligt de ingångna avtalen skall dessa täckas av LR enligt Johanssons tolkning. För 2016 års kostnader har Företagsam Skärgård fått en förhöjd resultatavtalsersättning, så frågan gäller de ersättningar som Företagsam Skärgård erlagt till ledamöterna för 2017 års engagemang. En relaterad fråga är även resekostnader för Ålands landskapsregerings medverkan i Nordiska Skärgårdssamarbetet som Företagsam Skärgård har godkänt att hantera genom att tillhandahålla styrelse- samt rådsrepresentanter. Detta var under förutsättning att ÅLR står för alla kostnader som detta medför.

Beslut: Frågan skall diskuteras mellan Företagsam Skärgård och Ålands landskapsregering.

7.2 Förenklade jordförvävsregler

Kommunsekreterare Lundström för upp frågan om förenklade jordförvävsregler inom pilotområden för att förenkla inflyttning. Frågan har varit på tal tidigare av Kumlinge kommun vilka skickat skrivelse till LR.

Vice lantråd Gunell meddelar att pilotprojekt inte är möjligt enligt nuvarande regelverk samt att LR inte kunnat prioritera ärendet om förenklade jordförvävsregler än.

7.3 Akutberedskap i skärgården

Ledamot Lundberg lyfter frågan om ÅHS beredskap i skärgården och sjuktransporter, en fråga som aktualiserats sedan media rapporterat om att vissa kommuner måste sköta sjuktransporter till färja eller helikopter med oändamålsenliga fordon.

Beslut: Mötet efterfrågar bättre information från ÅHS gällande vad som gäller för beredskapen samt transport, alltså den prehospitala sjukvården från insjuknande till sjukvård, t.ex. vem som skall stå för kostnaderna. Mötet vill även se bättre statistik gällande helikoptertransport eftersom det upplevs att helikoptern i väldigt många fall, uppskattningsvis 25% på helårsbasis och 50% på vintern ej kan sköta transporter. Skärgårdsnämnden uppmanar ÅHS att hålla möte med skärgårdskommunerna åtminstone årligen.

8. Mötets avslutande, nästa möte

Mötet avslutas kl 15.50. Följande möte föreslås till den 3 maj 2018 kl 13-16.

Justering

Marihamna
Ort

3.5.2018
Datum

Camilla Gunell
Vice lantråd Camilla Gunell, ordförande

Kristian Packalén
Kristian Packalén, sekreterare